

Natura 2000 - Handleplan

Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord

Natura 2000-område nr. 166
Habitatområde H195

Kolofon

Titel: Natura 2000-handleplan Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord

Udgiver: Kalundborg Kommune
Plan Byg og Miljø
Højvangen 9
4470 Svebølle.

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

År: 2012

Forsidefoto: Peter Leth, Naturstyrelsen

ISBN: 978-87-7279-536-2

Må citeres med kildeangivelse

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	3
Baggrund.....	4
Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	5
Mål for planperioden.....	7
Forventede metoder og forvaltningstiltag	9
Prioritering af den forventede forvaltningsindsats.....	11
Forventet effekt.....	12
Særlig Miljøvurdering – SMV	14
Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	15
Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere	16
Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur	17
Bilag 4: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N166.....	18
Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.	20

Baggrund

Der er udarbejdet statslige Natura 2000-planer for 246 Natura 2000-områder, som kan findes her: [Natura 2000-plan](#).

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for område nr. 166: Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord.

Handleplanen er udarbejdet af Kalundborg Kommune og Naturstyrelsen.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder - bortset fra skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Hver kommune sikrer gennemførelse for sit område inden udgangen af år 2015.

Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Naturstyrelsen sikrer gennemførelse af disse dele af handleplanen inden udgangen af år 2021.

Naturstyrelsen er samtidig offentlig lodsejer på arealerne omkring Røsnæsgården og Røsnæs Fyr og gennemfører her Natura 2000-planen direkte i sin drifts- og plejeplan. Der er resuméer af disse drifts- og plejeplaner i bilag 4. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens bilag 2.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/09/2009), bekendtgørelse nr. 1117 af 25/11/2011 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og bekendtgørelse 1116 af 25/11/2011 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.

Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
  - en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
  - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
  - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplan-myndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes.
- at handleplanen ikke må foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 5.

Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Natura 2000 område nr. 166 Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord

Områdebeskrivelse

Røsnæshalvøen er et af de tørreste og mest solrige pletter i Danmark.

I gennemsnit falder der kun 523 mm nedbør pr. år. mod et landsgennemsnit på 664 mm/år og normalt ligger Røsnæs ca. 100 solskinstimer over landsgennemsnittet.

Røsnæshalvøen er en vold af ler, sand, grus og sten som blev skubbet op under sidste istid. Dengang skød en gletsjer fra Østersøen op gennem Storebælt og skubbede store flager af frossen jord foran sig. Røsnæs er den østligste del af en sådan randmoræne.

Pga. de dårlige jorde og stejle skrænter er jorden hovedsagelig blevet brugt til græsning. Det har betinget og bevaret en karakteristisk og artsrig overdrevsvegetationen. Betydelige dele af områdets landareal er fredet.

Området huser en del varmeelskende (steppe-)arter som har deres hovedudbredelse sydøst for Danmark.

I Natura 2000-området er der kortlagt ca. 50 ha med habitatnaturtyper, primært lysåbne naturtyper. Skovnaturtyper og sønaturtyper bidrager kun lidt til arealet, bemærk dog at kortlægningen af søer først er begyndt i de seneste år.

Vigtigste naturværdier

Røsnæshalvøen har områder med tørt kalksandoverdrev og kildevæld. Disse naturtyper har international betydning. De tørre kalksandoverdrev har små forekomster hist og her på de stejle sydvendte kystskrænter, ofte i mosaik med kalkoverdrev. Kalkoverdrev er den dominerende naturtype på Røsnæs-skrænterne. Overdrevsfloraen er stedvis veludviklet med et stort antal karakteristiske og sjældne arter så som trekløftalant, knopnellike, skræntstar, bakke-nellike og gul evighedsblomst. Alle arterne er af national betydning, mens selve overdrevene er af international betydning.

Ved Vindekilde findes et enkelt kildevæld. Kildevældet huser bl.a. de ualmindelige plantearter gul star, vibefedt, krognæb-star og tyndakset gøgeurt og er levested for skæv vindelsnegl.

På Røsnæsspidsen findes en bestand af klokkefrø som er af national betydning. Den samlede bestand af klokkefrøer på Røsnæs er vurderet over 500 voksne dyr. Bestanden stammer fra en udsætning af dyr fra Nekselø i år 2000.

Spættet sæl forekommer i de kystnære områder ved Røsnæs, hvor der er nok af fisk, og hvor der findes uforstyrrede hvilepladser såsom sandbanker og rev. Området og den spættede sæl er af international betydning. Revet breder sig fra det helt lave vand til større vanddybder, hvor revet afløses af sandbund.

Trusler mod områdets naturværdier

En af de største trusler mod områdets natur er den manglende afgræsning af overdrevsarealerne.

Den lysåbne, artsrige overdrevsflora er truet såvel som det hertil knyttede dyreliv.

Den stigende tilgroning af kystskrænterne kan lokalt skyldes kvælstofdeponering. Især Røsnæs-skrænternes tørre kalksandoverdrev er følsomme overfor kvælstofafsætning fra atmosfæren.

Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyper forringes eller ødelægges, eller at skovnaturtyper konverteres til skovnaturtyper, der ikke er omfattet af habitatdirektivet.

Målsætning

Røsnæs kystskrænter skal udvikles og fastholdes som lysåbne og sammenhængende overdrevsarealer med en artsrig, karakteristisk flora og fauna. Områdets marine del skal tilsvarende udvikles og fastholdes som et område med god vandkvalitet og karakteristisk flora og fauna.

Områdets søer og vådområder skal understøtte en bæredygtig bestand af bl.a. klokkefrø og stor vandsalamander.

Skovnaturtypen bøg på muld sikres.

Indsats

Oversigt over væsentlige indsatser til gennemførelse af denne plan:

Indsats	Stort omfang	Mindre omfang	Undersøges nærmere	Ikke anvendt
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter	X			
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette vandløb, fjerne diger		X		
Ekstensiv drift Fx indførelse eller opretholdelse af græsning, høslet mm.	X			
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet (fx stenrev og skovnatur)			X	
Reducere forstyrrelser Fx færdsel, sejlads og jagt				X
Forbedring/sikring af levesteder Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer eller større fouragerings- eller yngleområder		X		
Sammenkædning af naturarealer Fx ved udlæg af naturarealer til samdrift af mindre og adskilte naturområder.	X			

Indsatsen vil helt overvejende dreje sig om rydning af krat og genindførelse af græsningsdrift. Endvidere skal der sikres en optimal hydrologi og tilstrækkeligt med gode ynglelokaliteter for f.eks. klokkefrø og stor vandsalamander.

Der foretages en sammenkædning af forekomsterne af overdrev, hvor det naturmæssigt er muligt. Sammenkædningen sker ved at retablere græsningsdrift på mellemliggende arealer.

Indsatsen for skovene vil helt overvejende dreje sig om beskyttelse af skovarealerne, samt sikring af hensigtsmæssig skovnaturtypebevarende drift og pleje.

Mål for planperioden

(Natura 2000-planens indsatsprogram)

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode, og anvendes derfor som handleplanens mål. Dette indsatsprogram skal være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Indsatsprogrammet vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1.

Indsatsprogrammet findes på side 20 i [Natura 2000-planen](#). Nedenfor vises et sammendrag:

Naturtyper

- Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i området, idet kunstig afvanding af lavbundsjord, marklavninger o.l. ophører, og det sikres, at der er en tilstrækkelig ren og rigelig vandtilførsel til kildevæld. Der sikres god vandkvalitet i småsøer og vandhuller af hensyn til naturtypens kvalitet, herunder reduceres tilførsel af næringsstoffer til typerne fra dræntilløb, dyrkede marker, overfladevand, spildevand og fodring.
- De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje, og vandløb med vandplanter sikres gode fysiske og kemiske forhold samt kontinuitet.
- Skovnaturtyper sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyper, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi. Der kan være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.
- Invasive arter bekæmpes og deres spredning forebygges.
- Arealet med tørt kalksandoverdrev (6120) søges udvidet i størrelsesordenen 3-5 ha., arealet af kalkoverdrev (6210) uden krat søges udvidet i størrelsesordenen 5-10 ha.
- Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen (f.eks. rev, men også overdrev indenfor ældre sommerhusområder), sikres mod ødelæggelse.

Arter

- Der sikres velegnede levesteder for klokkefrø, stor vandsalamander og skæv vindelsnegl.
- Der sikres god vandkvalitet i småsøer og vandhuller af hensyn til dyre- og plantelivet i vandhullerne, herunder hensynet til stor vandsalamander og klokkefrø, herunder reduceres tilførsel af næringsstoffer til typerne fra dræntilløb, dyrkede marker, overfladevand, spildevand og fodring.
- Der etableres et antal nye ”klokkefrøvandhuller” med henblik på at gøre bestanden sammenhængende og tilstrækkelig stor og robust.
- Der sikres levesteder for spættet sæl med individuel hensyntagen til artens sårbarhed overfor forstyrrelser

Indsatser som forventes gennemført via anden planlægning end handleplanen:

Husdyrgodkendelsesloven: Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets naturtyper sker ved administration af denne lov.

Vandplanen: Regulerer tilførslen af næringsstoffer til søer og vandløb.

Jagt- og vildtforvaltningsloven: Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den Spættet sæls sårbarhed overfor forstyrrelser. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang der er behov for konkret indsats.

Forventede metoder og forvaltningstiltag

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål (Natura 2000-planens indsatsprogram). Der angives dog *ikke* metoder og forvaltningstiltag for offentlige arealer, hvor lodsejerne selv udarbejder drifts- og plejeplaner for at gennemføre Natura 2000-planen. Der henvises til resuméerne af denne offentlige drifts- og plejeplanlægning i bilag 4.

Arealer angivet i tabel 1 er potentielle bruttoarealer, der vil blive undersøgt nærmere i planperioden mhp. at vurdere gennemførlighed. Indsatsens præcise omfang i planperioden vil bero på en biologisk, teknisk og økonomisk vurdering og vil sikre Natura 2000-planens målopfyldelse ved at:

- o Arealer med disse naturtyper indenfor Natura 2000-området ikke går tilbage
- o Tilstanden samlet set ikke forringes i denne planperiode.

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og – for skovbevoksede arealer – til [Naturstyrelsen](#).

Naturtyper

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i 3 grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (se bilag 5)
- Skovnaturtyper (se bilag 5)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden [PRIOR](#). I tabel 1 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper samt et skøn over omfanget af ny habitatnatur. I den forbindelse skelnes mellem ”Igangværende indsats” og ”Behov for ny indsats”, da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål.

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Lysåbne naturtyper:			
Rydning af uønsket opvækst	0 ha	20 ha	20 ha
Forbedring af hydrologi	0 ha	0 ha	0 ha
Græsning eller høslæt	0 ha	40 ha	40 ha
Ny habitatnatur**:			
Udvidelser af naturtyper	0 ha	10-20 ha	10-20 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

** I bilag 3 er der et kort, som viser potentielle områder for ny habitatnatur.

Naturtyper

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden [PRIOR](#). Der er medtaget et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for disse kortlagte arealer, herunder et skøn over omfanget af igangværende indsatser, der bidrager til at gennemføre handleplanens mål.

Her beskrives de enkelte metoder og forvaltningstiltag:

Rydning af uønsket opvækst

På lysåbne naturtyper kan der være behov for at rydde træer og buske inden f.eks. græsning eller høslæt kan iværksættes. Det drejer sig særligt om følgende naturtyper Surt overdrev, kalkoverdrev og kalksandsoverdrev.

Der skønnes at være behov for at rydde i størrelsesordenen 20 ha af de kortlagte naturtyper.

Forbedring af hydrologi

Det fremgår af Natura 2000-planens indsatsprogram, at der skal ”sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i området”. De hydrologiske forhold vil typisk blive forbedret ved at afbryde dræn eller afvandingsgrøfter i et område. Der skønnes at være et mindre behov for at forbedre de hydrologiske forhold på i størrelsesordenen 0-1 ha af de kortlagte naturtyper i forbindelse med udvidelse af naturtyperne.

Græsning eller høslæt

Hovedparten af de lysåbne naturtyper forventes plejet med ekstensiv græsning og/eller høslæt. Det drejer sig særligt om følgende naturtyper surt overdrev og kalkoverdrev. Der skønnes at være behov for græsning og/eller høslæt på i størrelsesordenen 40 ha af de kortlagte naturtyper.

Arter

Indsatsen for naturtyperne forventes i væsentligt omfang at bidrage til at sikre velegnede levesteder for arter på udpegningsgrundlaget, det gælder stor vandsalamander og skæv vindelsnegl. Vedrørende klokkefrø henvises til bilag 4.

Naturstyrelsen har vurderet, at der i denne planperiode ikke er behov for indsats for arter på de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer i området.

Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

Indsatsen i 1. planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i 1. planperiode.

I første planperiode gælder indtil videre den med Grøn Vækst afledte nationalpolitiske præmis om frivillighed i Natura 2000-indsatsen, hvilket også er baggrunden for økonomiaftalen for 2013 mellem regeringen og KL, der lægger de økonomiske rammer for den kommunale Natura 2000-indsats.

Her beskrives de dele af indsatsprogrammet, som handleplanmyndighederne forventes at gennemføre med særligt fokus og tidligt i planperioden:

Lysåbne naturtyper:

Prioriteringen tager udgangspunkt i den DEVANO-kortlægning der er foretaget af arealer med habitatnaturtyper i årene 2004-5, for skovnaturtyperne dog i de efterfølgende år.

Lysåben natur:

Målsætningen for Natura 2000-området lægger særlig vægt på at sikre og udvide arealer med overdrevsnaturtyperne (*kalkoverdrev (6210)*, og *tørt kalksand-overdrev (6120)*). Indsatsen kan for overdrevene bestå i at sikre ekstensiv drift og i at udvide og sammenkæde arealerne ved at inddrage de mellemliggende arealer i driften, hvor dette ikke allerede er tilfældet. Både rydning og nyhegning kan derfor være aktuelt, i andre tilfælde kan det være tilstrækkeligt at sikre eller optimere en igangværende græsningsdrift. For de våde naturtyper skal der, udover optimering og udvidelser af driften som nævnt ovenfor, sikres gode hydrologiske forhold, i nogen tilfælde skal bedre hydrologi direkte fremmes ved en aktiv indsats.

Det prioriteres desuden højt at gennemføre indsatser på de arealer hvor kortlægningen har afsløret høj artstilstand og lav strukturtilstand. På disse arealer findes (flere) karakteristiske og højt værdisatte plantearter for den enkelte naturtype, samtidig med at de strukturelle forhold, der kan karakterisere et naturareal i uberørt eller velfungerende stand, er under pres eller fraværende. På disse arealer er der overhængende fare for at de nævnte arter forsvinder, fordi forholdene ikke længere passer til disse ofte meget følsomme plantearter, omvendt kan en indsats overfor de negative strukturer medføre en umiddelbar sikring af naturværdierne. Indsatserne prioriteres først på arealer, hvor indsatsen vurderes at ville give en væsentlig bedring i naturtilstanden, jf. de indikatorer, der vises på PRIOR-hjemmesiden (<http://prior.dmu.dk/>).

Arter:

Den væsentligste del af indsatsen for arterne i Natura 2000-området sker indirekte i form af den indsats, der sikrer naturtyperne og dermed også arternes levesteder. Se i øvrigt bilag 4

Forventet effekt

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter. Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Lysåbne naturtyper:

Rydning af uønsket opvækst

I forbindelse med pleje af lysåbne arealer vil det ofte være nødvendigt at foretage en rydning af buske og træer. Det vil typisk være arealer, hvor græsning eller slåning har været enten utilstrækkelig eller helt opgivet, og der har indfundet sig uønsket opvækst. Det kan f.eks. være bævreasp på overdrev og hede eller pilekrat i moser, enge og søer. Rydningen sikrer, at den flora og fauna, der trives med lysåbne forhold, ikke skygges bort. Desuden vil rydning ofte bidrage til at bekæmpe invasive arter som selvsåede nåletræer og glansbladet hæg. Det er vigtigt, at det ryddede opvækst fjernes for at skabe gode vækstbetingelser for den lysåbne vegetation.

Ved rydning af arealer med stort potentiale for at udvikle ny habitatnatur vil den vegetation, der er karakteristisk for naturtypen, kunne indfinde sig efter få år. Det gælder særligt for tidlige tilgroningsstadier af naturtyperne.

Forbedring af hydrologi

Lukning af grøfter, fjernelse af dræn rør mv. kan være afgørende plejetiltag for våde naturtyper som f.eks. rigkær, højmose, våd hede og tidvis våd eng.. Effekten af de mere naturlige vandstandsforhold vil typisk være, at fugtigbundsarterne bliver mere dominerende, og at der genindvandrer flere arter tilknyttet våd og fugtig bund. Desuden vil uønsket opvækst af træer og buske blive hæmmet, nedbrydning af førnelag vil ophøre og der vil opbygges nyt tørvelag. Det vil sikre mindre næringsfrigørelse og CO₂-udslip.

Græsning eller høslæt

Hovedparten af de lysåbne naturtyper er betinget af græsning eller høslæt. Overlades de til sig selv uden drift, vil de gro til i høje urter og græsser og med tiden springe i krat og skov. Det er en naturlig proces, men hvis det får lov at ske, vil et stort antal arter blive skygget bort.

Græsning eller høslæt vil derfor have en stor positiv effekt på de fleste lysåbne naturtyper og vil ofte være en forudsætning for gunstig bevaringsstatus. Der er dog enkelte lysåbne naturtyper, som ikke eller kun i særlige tilfælde vurderes at have behov for afgræsning eller høslæt. Det kan være tilfældet med kalksandoverdrev. Græsning eller høslæt er et middel til at bekæmpe invasive arter som f.eks. bjørneklo samt problemarter som f.eks. gyvel og bjerg-rørhvene.

Når afgræsning foregår uden eller med begrænset tilskuds fodring eller ved høslæt (d.v.s. med fjernelse af den afslåede biomasse), vil effekten være særlig positiv, idet plejen i disse tilfælde både sikrer lysåbne forhold og fjerner næringsstoffer fra arealerne.

Ny habitatnatur:

Udvidelser af naturtyper

Den ny habitatnatur skal typisk sammenbinde små, fragmenterede forekomster af naturtyperne og/eller udvide arealet af truede naturtyper. Desuden kan det være for at øge levestederne for truede arter.

Hvis udvidelserne sker på arealer med et stort potentiale for genskabelse af naturtyper, vil der med den nødvendige indsats (forbedring af vandstandsforhold, rydning mv.) og pleje (afgræsning eller

høslæt) kunne udvikles ny habitatnatur på relativt få år. Det kan f.eks. være arealer, der tidligere har rummet naturtypen og som ligger i nær tilknytning til eksisterende arealer med naturtypen. Hvis udvidelsen derimod foregår på tidligere landbrugsjord, må udviklingen mod habitatnatur af høj kvalitet forventes at tage væsentlig længere tid (ofte flere årtier).

Den ny habitatnatur skal typisk sammenbinde små, fragmenterede forekomster af naturtyperne og/eller udvide arealet af truede naturtyper. Desuden kan det være for at øge levestederne for truede arter.

Arter:

- *Indsats for arter*

Indsatsen for hovedparten af arterne på udpegningsgrundlaget vil ske gennem den generelle naturtypeindsats for lysåbne naturtyper som beskrevet i afsnittene ovenfor. For klokkefrø indgår endvidere nygravning af vandhuller, se bilag 4. Det forventes, at tilstanden og det samlede areal af levesteder stabiliseres eller øges således, at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsmuligheder for de øvrige arter.

Særlig Miljøvurdering – SMV

Natura 2000-naturhandleplaner er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (Lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009).

For samtlige statslige naturplaner er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Naturhandleplanen har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede naturplaner.

Da naturhandleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, er planen ikke omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer.

Øvrige forvaltningstiltag nævnt i naturhandleplanen på side 7, der hjælper til opfyldelse af målet med planen, men som ikke udføres i regi af Natura 2000-planen, vil blive vurderet selvstændigt.

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 195: Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord, med arealer på fordelt på den enkelte handleplanmyndighed. Se desuden bilag 4.

Naturtypenr.	Naturtype	Handleplan-myndighed		
		Kalundborg Kommune	Naturstyrelsen	
1160	Bugt #			<i>ej kortlagt</i>
1170	Rev			<i>ej kortlagt</i>
1220	Strandvold med flerårige			<i>ej kortlagt</i>
1230	Kystklint			<i>ej kortlagt</i>
1330	Strandeng			<i>ej kortlagt</i>
3130	Søbred med småarter			<i>delvist kortlagt</i>
3140	Kransnålalge-sø			<i>delvist kortlagt</i>
3150	Næringsrig sø	0,2 ha	-	<i>Delvist</i>
6120	Tørt kalksandoverdrev	3,7 ha	-	
6210	Kalkoverdrev	25,0 ha	-	
6230	Surt overdrev			<i>ej fundet</i>
7220	Kildevæld			<i>Ej kortlagt</i>
9130	Bøgeskov på muld	0	0	
I alt*		28,9 ha	0 ha	

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planer i egne drifts- og plejeplaner.

Arter:

1014	Skæv vindelsnegl
1166	Stor Vandsalamander
1188	Klokkefrø
1351	Marsvin #
1365	Spættet sæl

Marsvin og bugt blev medtaget i udpegningsgrundlaget i 2010 i forbindelse med Natura 2000-områdets udvidelse med Kalundborg Fjord. Denne handleplan omhandler, ligesom Natura 2000-planen "kun" det oprindelige udpegningsgrundlag

Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere

I Natura 2000-planens indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvem der følger op på retningslinjerne. Det drejer sig om følgende retningslinjer:

Naturtyper

- Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i området
  - De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje
  - Arealet med tørt kalksandoverdrev (6120) søges udvidet i størrelsesordenen 3-5 ha., arealet af kalkoverdrev (6210) uden krat søges udvidet i størrelsesordenen 5-10 ha.
  - Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen (f.eks. overdrevsarealer i eksisterende sommerhusområder), sikres mod ødelæggelse.
- **Arter**
- Der etableres et antal nye ”klokkefrøvandhuller” med henblik på at gøre bestanden sammenhængende og tilstrækkelig stor og robust.

Det kan både være handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere, der skal følge op på disse retningslinjer. Derfor omfatter bilag 2 både private og offentlige arealer (inkl. offentlige arealer, hvor lodsejeren selv udarbejder drifts- og plejeplan).

Der er aftalt følgende opgavefordeling mellem de offentlige lodsejere og handleplan-myndigheder i Natura 2000-området:

	Handleplan-myndighed	Offentlige lodsejere	Total
	Kalundborg Kommune	Naturstyrelsen	Total
Sikring af hydrologi	0 ha	0 ha	0 ha
Indsats for ekstensiv drift på eksisterende arealer	20-40 ha	0 ha	20-40 ha
Udvidelse af naturtyper	10-20 ha	5-10 ha	15-30 ha
Sikring af kortlagt natur i sommerhusområder	Ca. 20 ha.	-	Ca 20 ha
Udvidelse af levesteder for arter (klokkefrø)	0 stk	1-2 stk	1-2 stk

Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur

© Kort- & Matrikelstyrelsen

Bilag 4: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N166

Inden for området ejer Naturstyrelsen selve Røsnæsspidsen med Røsnæsgården og Røsnæs Fyr. De tidligere dyrkede jorder til Røsnæsgården henligger i dag i vedvarende græs eller som ung skovkultur. Græsarealerne samt overdrevene på de stejle skrænter mod syd afgræsses med kreaturer. Derudover findes et antal mindre skovholme med gamle bevoksninger af østrigsk fyr, bøg, eg og ask, ligesom der spredt på arealet findes en række småsøer og vådområder.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	6120	Tørt kalksandsoverdrev	1
	6210	Kalkoverdrev	8
			9
Skovnaturtyper	9130	Bøg på muld	6
			6
	<i>Ialt</i>		<i>15</i>

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for naturtyperne på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 3 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Skovnaturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

I tabel b og c skelnes mellem "Eksisterende driftsplan mv." og "Nyt", da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Rydning af uønsket opvækst	nyt	5
		5
Græsning	eksisterende	8
		8

Tabel c Planlagt indsats for skovnaturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	eksisterende	<1
	nyt	6
		6
Ingen jordbearbejdning	eksisterende	<1
		<1
Bevarelse af store træer til henfald	eksisterende	6
		6
Gamle driftsformer i skov	eksisterende	1
		1

Tabel d Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelsesmål	Forøgelse på sigt, ca. ha
Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	8
<i>Ialt</i>	8

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget.

Specifikt af hensyn til klokkefrø etableres 2 nye vandhuller med henblik på at gøre bestanden mere robust og at forbedre artens spredningsmuligheder.

Tabel e Planlagt indsats for arter *udover* indsatsen for naturtyperne

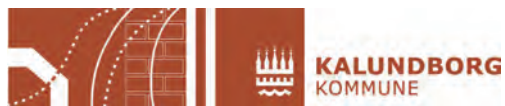
	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Antal stk.
1188 Klokkefrø	Indsats for vandhuller/søer	nyt	2
			2

Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal . Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlag af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag .
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i " Habitatbeskrivelser, årgang 2010 ". Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside .
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde) , 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande) , 1230 (Klinter eller klipper ved kysten) , 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter) , 1320 (Vadegræssamfund) , 1330 (Strandenge) , 1340 (Indlands-strandenge) , 2110 (Begyndende klitdannelser) , 2120 (Hvide klitter og vandremiler) , 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation) , 2140 (Stabile kalkfattige klitter med <i>Empetrum nigrum</i>) , 2160 (Kystklitter med havtorn) , 2170 (Kystklitter med gråris) , 2190 (Fugtige klitlavninger) , 2250 (Kystklitter med enebær) , 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse) , 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling) , 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene) , 4010 (Våde dværgbusksamfund med klokkeling) , 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)) , 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter) , 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund) , 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund) , 6230 (Artsrige overdrev) , 6410 (Tidvis våde enge) , 6430 (Bræmmer med høje urter) , 7110 (Aktive højmoser) , 7120 (Nedbrudte højmoser) , 7150 (Lavninger på tørv med <i>Rhynchosporion</i>) , 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe) , 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand) , 7230 (Rigkær) , 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk) , 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter) , 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantesamfund) .
Sø- og vandløbsnaturtyper	I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller) , 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller) , 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger) , 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter) , 3160 (Brunvandede søer og vandhuller) , 3260 (Vandløb med vandplanter) , 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter) .
Skovnaturtyper	I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit) , 9110 (Bøg på mor) , 9120 (Bøg på mor med kristtorn) , 9130 (Bøg på muld) , 9150 (Bøg på kalk) , 9160 (Ege-blandskov) , 9170 (Vinteregeskov) , 9190 (Stilkekrat) , 91D0 (Skovbevokset tørvemose) , 91E0 (Elle- og askeskov) .
Kortlægning	Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne.

	De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR .
Tilstandsklasse	<p>Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks.</p> <p>Der er 5 tilstandsklasser:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand <p>De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand.</p> <p>Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR.</p>
Gunstig bevaringsstatus	<p>En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. <p>En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	<p>Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram.</p> <p>Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside.</p>
Natura 2000-handleplan	<p>Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.</p>
Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	<p>Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan.</p> <p>I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.</p>
Invasive arter	<p>Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.</p>

<p>Skovnaturtypebevarende drift og pleje</p>	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde:</p> <p>Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt <p>Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
<p>Urørt skov</p>	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt

Miljøministeriet
Naturstyrelsen